
AKADEMICKÁ KNIHOVNA
Čís. 19 A 110

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
·LIBRARIES·
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ARTES SCIENTIA VERITAS
1817

VÁCESLAVA HANKY

POČÁTKY

POSVÁTNÉHO

JAZYKA SLOVANSKÉHO.

NOVÉ NEZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
F. ŘIVNÁČE KNIHKUPECTVÍ.
1876.

UVEDENÍ.

1. Ve dvě řady nářečí rozděluje sę jazyk slovanský, v nejširším smyslu vzat, totiž v řadu poledno-východní i v řadu západní.

Známky těchto nářečí.

Poledno-východní.	Západní.
1. раѕ: ра́ѕоумъ	роѕ: роѕоумъ
2. иѕ: иѕда́ти, испі́й	вы: выдати, выпій
3. s vkládavým л:	bez vkládavého л:
кора́бль, ѕемлѧ́	коравь, ѕемѧ
поста́вленъ	поставенъ
4. bez vkládavého д:	s vkládavým д:
са́ло, крило́, палъ	садло, кридло, падлъ
моли́тисѧ	модлитисѧ
5. пе́щи, мо́щи, пе́чи, мо́чи	пеци, моци
нощь, ночь, вещь	ноць, вѣць
свѣща́, дъщи	свѣца, дци
ма́чеха, ма́чиха	мацеха, мацоха
нѫжда́, чоуждъ	нѫѕа́, nędza, цоуѕи
6. ѕвѣѕда́, ѕвиѕда́ти	гвѣѕда, гвиѕдати
цвѣтъ	квѣтъ, kviat
7. тъ, той	тенъ, тонъ
8. пе́пелъ	попелъ
9. пти́ца, пта́ха	птакъ, ptaszek
10. стоуденéць, десни́ца.	стоудница, правица.

2. Spytuje-li se spósob nářečí dle těchto znaków, připadá jich právě pět pod poledno-východní i pět pod západní řadu.

1*

Poledno-východní:	Západní:
1. Ruské.	1. Slovácké.
2. Svatoslovanské.	2. České.
3. Srbské.	3. Lužické horní.
4. Charvátské.	4. Lužické dolní.
5. Slovinské.	5. Polské.

3. K ruskému [1] náleží jako proměna rusinské (rusnácké, maloruské) v Haliči, horních Uhřích i v Ukraině; k svatoslovanskému bulgarské [2]; srbské s proměnami bosenského; charvatské i slovinské nazývá se také hromadným jmenem illyrské; z těchto slovinské čili vindické rozpadává se opět v krainskou, štyrskou i korutanskou proměnu. Slovácké se ještě kolébá v ustech lidu podtatranského i v rozličných stranách Uher, neboť spisovní jazyk slovenský posud, jakož i moravský, jest nářečí české, ač Bernolák proměnu trnavskou, a pak Štur liptovskou pozdvihnouti se snažili. Lužicko-srbské, které také vendické jmenují, žive rozděleno v Lužici horní i dolní, k němuž vykořeněná polabská i luneburská proměna náležely; s nimiž přechází skrze kašubskou v nejvzdělanější nářečí polské, ješto velkopolskou i malopolskou, jakož i mazurskou proměnu v prostonárodní mluvě v sobě obsahuje.

Že nářečí též téhož řádu netoliko slovy, než zvláště formami i spojováním, se liší, sama vytčená podrozdělení už ukazují.

[1] Že v ruském раз i роз, изъ i вы přicházejí, proto přece k první řadě náleží, neboť při tolika znacích na tak nepatrné odchýlení se hleděti nesmí.

[2] Pravopisné třídy svatoslovanského jazyka jsou, jakož jsme je v předmluvě »**Sazavo-emmauzského Evangelia.** V Praze 1846.« str. XXVI podrobněji vymezili: 1. bolgarská, 2. pannonská, 3. srbská, 4. valašská, 5. ruská. My se držíme zde nejstarší bolgarské třídy.

O PÍSMENECH.

O spósobu, vyslovení, platnosti číselné, rozdělení i spřízněnosti slovanských písmen.

4. Konstantín filosof, řečený Kyrill, hřecké znaky za základ bera, pro zvuky Hřekóm cizí, znaky od jiných národóv, Armenóv totiž i Koptóv vypójčil, i opustiv jména liter hřecká čili foenická, slovanská pojmenování podložil: pro Alpha, Az, pro Bita, Vědi, vložením mezi ně Buky, odpovídajícího latinskému B. Týmže spósobem písmenu Zělo, ješto hřeckému číslitelnému znaku ϛ odpovídá, předeslal zvuk Živěte; v ostatních neruše pořádku alfabetního až do ѿ pokračoval, ledaže vlastně hřecká písmena ѯ, ѱ, ѳ a ѵ postavil.

5. Znaky i jména slovanských písmen:

kyrilských		glagolických			hřeckých	latinských
А	а	Ⰰ	Ⰰ	az	*A*	A
Б	б	Ⰱ	Ⰱ	buky	—	B
В	в	Ⰲ	Ⰲ	vědi	*B*	V
Г	г	Ⰳ	Ⰳ	glagol	*Γ*	G
Д	д	Ⰴ	Ⰴ	dobro	*Δ*	D
Є	є	Ⰵ	Ⰵ	jesť	*E*	E
Ж	ж	Ⰶ	Ⰶ	živěte	—	Ž
Ѕ	ѕ	Ⰷ	Ⰷ	zělo	—	Z
Ꙁ	ꙁ	Ⰸ	Ⰸ	zemlja	*Z*	Z
И	и	Ⰹ	Ⰹ	iže	*H*	I
І	і	Ⰺ	Ⰺ	i	*I*	I
		Ⰼ Ⰼ	Ⰼ	j	—	J
К	к	Ⰽ	Ⰽ	kako	*K*	K
Л	л	Ⰾ	Ⰾ	ljudi	*Λ*	L
М	м	Ⰿ	Ⰿ	myslěte	*M*	M
Н	н	Ⱀ	Ⱀ	naš	*N*	N

kyrilských		glagolických			hřeckých	latinských
О	о	Ⱁ	ⱁ	on	Ο	O
П	п	Ⱂ	ⱂ	pokoj	Π	P
Р	р	Ⱃ	ⱃ	rci	Ρ	R
С	с	Ⱄ	ⱄ	slovo	C	S
Т	т	Ⱅ	ⱅ	tverdo	Τ	T
Оу	ѹ оу ꙋ	Ⱆ	ⱆ	uk	ΟΥ	U
Ф	ф	Ⱇ	ⱇ	fert	Φ	F
Х	х	Ⱈ	ⱈ	chěr	Χ	Ch
Ѿ	ѿ	Ⱉ	ⱉ	ot	ωτ	Oț
Ц	ц	Ⱌ	ⱌ	ci	—	C
Ч	ч	Ⱍ	ⱍ	červ’	—	Č
Ш	ш	Ⱎ	ⱎ	ša	—	Š
Щ	щ	Ⱋ	ⱋ	šča	—	Šč
Ъ	ъ	Ⱏ	ⱏ	jer	—	o/u
ЪІ Ы	ъі ы	ⰟⰊ	ⱏⰺ	jery	—	Y
Ь	ь	Ⱐ	ⱐ	jer’	—	e/i
Ѣ	ѣ	Ⱑ	ⱑ	jať	—	Ě
Ю	ю	Ⱓ	ⱓ	ju	—	Ju
Ꙗ	ꙗ	—	—	ja	—	Ja
Ѧ ѧ	Ѩ ѩ	Ⱔ ⱔ	Ⱗ ⱗ	ja	—	Ja, ą
Ѫ ѫ	Ѭ ѭ	Ⱘ ⱘ	Ⱙ ⱙ	jus	—	Ju, ų
Ѯ	ѯ	—	—	ksi	Ξ	Ks
Ѱ	ѱ	—	—	psi	Ψ	Ps
Ѳ	ѳ	Ⱚ	ⱚ	fita	Θ	F
Ѵ	ѵ	Ⱛ	ⱛ	ižica	Υ	V Y

6. Platnost číselní těchto písmen jest scela jako v hřeckém:

а҃	в҃	г҃	д҃	є҃	ѕ҃	з҃	и҃	ѳ҃	і҃	аі҃	ві҃	гі҃	ді҃	єі҃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

ѕі҃	зі҃	иі҃	ѳі҃	к҃	ка҃	л҃	м҃	н҃	ѯ҃	о҃	п҃	ч҃	р҃
16	17	18	19	20	21	30	40	50	60	70	80	90	100

с҃	т҃	у҃	ф҃	х҃	ѱ҃	ѡ҃	ц҃	҂а	҂в	҂г	atd.
200	300	400	500	600	700	800	900	1000	2000	3000	

Od stvoření světa dle hřeckého počtu ҂ζτξs jest 7366, odtáhne-li se od toho 5508, obdrží se rok od narození Christa Pána ҂аѿнн t. j. 1858. Tahy těchto liter jsou podobny hřeckým z devátého věku, a čím starší kniha, tím podobnější.

7. (Od kyrillské azbuky, kteréž od polovice devátého věku všickni Slované, hřeckému obřadu oddáni, užívali, rózní se svými tahy azbuka glagolická, kterouž někteří bukvica jmenovali. Tuto azbuku dalmatské duchovenstvo sv. Jeronýmu, jakožto stridonskému rodiči v Dalmacii, připisovalo, odkudž také jeronymská nazvána byla.) Glagolica se rozeznává od kyrillské, číselní platností, neboť *buky* platí 2, *vědi* 3, *glagol* 4, *dobro* 5, *jest* 6, *živěte* 7, *zělo* 8, *zemlja* 9, *iže* 10, *i* 20, *je* 30, *kako* 40, *ljudi* 50, *myslěte* 60, *naš* 70, *on* 80, *pokoj* 90, *rci* 100, *slovo* 200, *tverdo* 300, *uk* 400, *fert* 500, *chjer* 600, *ot*, kteréž znak *psi* zastupuje 700, *šta* 800, *ci* 900, *červ'* 1000. Rózní se take počtem i pořádkem. Mezi ı i *kako* vloženo jest ꙉ ꙉ k vyjádření latinského *j*; litery pak hřecké *ksi*, *psi*, *fita*, *ižica*, jakožto nepotřebny, zcela vypuštěny jsou, neboť nálezce *ks* místo ξ, *ps* místo ѱ, *t* místo ѳ, н i ı místo ѵ psáti chtěl. (Literu ф podržel, poněvadž latinskému *f* odpovídá. Tak se také jediným *o* spokojil, vyvrhna *ot*, které za hřecké ω platilo, ač jméno ot zachoval a jemu platnost číselní figury ѱ dal.)

8. Kteří abecedy z latinského vzaté užívají, jako Illyrové v Slavonii i Dalmacii, Charvatech, Krainště, v Polsku, Čechách i v Lužicech, rozličným spósobem zvuky Slovanóm vlastní znamenají; ty totiž, jichž prostou literou vyjádřiti nemohli. Nyní však Illyrové jakož i Lužičané v těchto literách pomalu Čechóm se přibližují. Příklady jak to bývalo:

VÁCESLAVA HANKY

POČÁTKY

POSVÁTNÉHO

JAZYKA SLOVANSKÉHO.

NOVÉ NEZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
F. ŘIVNÁČE KNIHKUPECTVÍ.
1876.

14. Co se pravopisu dotýče, pozor třeba dáti při samohláskách:

a) Čistým а velmi málo slov se počíná: а ale, абіе hned, аще ač, акы jako. Místo азъ v mnohých nářečích ꙗзъ bývalo, nyní ꙗ opuštěním зъ. Někdy také čisté а místo spojeného ꙗ stává, амо místo ꙗмо.

b) ω i о nerózní se zvukem, ale v pozdnějších užíváním.

c) ѡу na počátku slov pozdnější zanechali, ȣ však u prostřed i na konci psáti předpisují: оукрȣхъ. Rusi pro krátkost všudy jen у píší.)

d) Čistým е žádné slovanské slovo nepočíná; v starých rukopisech nachází se ѥ, však časně dosti prosté е pro krátkost přijato, i *je* vyslovováno. Jest pak mezi е i ѣ taková spřízněnost, že po souzvučkách н, л, р častěji е místo ѥ, ѣ, zvlášť u pozdějších se klade: поне, ловленъ, врема, дрéво místo понѥ, ловлѥнъ, врѣма, дрѣво.

Samohláska ы od и neb і tak se rozeznává, jako čisté а od měkkého ꙗ, pročež se ы mezi tvrdé, і, и mezi měkké počítá. Pozorovati třeba, že litera ы (neb jak ji nyní píší ы) na počátku slova nikdy státi nemóže, neboť vždy tvrdou souzvučku před sebou předpokládá. Rózní se však ы od и spojeno se souzvučkami netoliko figurou, ale i významem. Hruběji i tvrději znějí syllaby вы, бы, пы, мы, jemněji i měkčeji ви, би, пи, ми, jichž rozdíl snadno pozorovati, pronesou-li se polskými neb ruskými usty, Podobným spósobem rozeznávají se ны, лы, ры od ни, ли, ри. Břískavé syllaby ри, Polákóm, Čechóm i Moravanóm obvyklé, kterouž *rz*, ř píší, ostatní Slované neznají. ды, ты od ди, ти sotva lépe nad Čecha vyslovují i píší: *dy*,

ty i *di*, *ti*, ano i po ꙁ i c rozdíl mezi ы a и zachovávati třeba. Po ц pak i po ж, ш, щ, ѵ právo sobě и drží, po г, х, к ale jen ы dle pravidla se psáti má, ač nyní v ruských vydáních slovanské knihy spósobem polským po nich měkké и kladou.

15. Nejobyčejnější skrácení jsou následující:

аг҃гл҄ъ, ан҃глъ = ангелъ. ап҃л҄ъ, ап҃л҄ъ, апⷭ҇тлъ = апо́столъ.

б҃ъ, бг҃ъ = богъ. бж҃ин = божии. бцⷣ҇а, бц҃а = богоро́дица.

бл҃гъ = благъ. бг҃ь, благⷣ҇ть, бл҃гть = благода́ть.

вл҃ка, вл҃дка = владыка. вл҃ца = владычица.

г҃ь, г҃а, г҃и = госпо́дь, го́спода, го́споди.

гн҃ь, гⷭ҇дь, гнⷭ҇ѧ. гдн҃ѧ = госпо́день, госпо́днѧ.

гл҃ъ = глаго́лъ, гл҃ю, гл҃ѭщи = глаго́лю, глаго́лѭщи.

дв҃дъ = давыдъ. дв҃а = дѣва, дв҃ца = дѣви́ца.

дн҃ь = день. дх҃ъ = доухъ. дш҃а = доуша́.

еѵⷢ҇ле = ева́нгелие. ерⷭ҇лмъ, = ерусали́мъ.

ин҃ль, иꙁ҃раль = иꙁра́иль. ис҃, іс҃, ін҃съ = иисоу́съ.

мл҃ѭ = молю̀. млⷭ҇ть = ми́лость. мл҃рдъ = милосердъ.

мт҃и = ма́ти. мцⷭ҇ь = мѣсяць. мѵ҃нкъ = мѫченикъ.

нб҃о, нб҃са, нб҃сныи = не́бо, небеса́, небе́сныи.

оц҃ь, оц҃а, оѵ҃е = отьць, отьца́, о́тьче.

пр҃къ, пр҃ркъ = проро́къ, пр҃рѵца = проро́чица.

Tak právě jest též v glagolském písmě i přidáno ještě složené [illegible] = [illegible], [illegible], [illegible] = [illegible], [illegible], [illegible] = [illegible], [illegible].

16. Proměna souhlásek.

ꙁ ѵ жд:	сѫди́ти, сѫжде́нъ
т — щ:	мѫти́ти, мѫще́нъ
ꙁ — ж:	каꙁи́ти, ка́женъ
с — ш:	проси́ти, про́шенъ
ст— щ:	прости́ти, проще́нъ
г — ꙁ, ж:	кни́га, кни́ꙁѣ, кни́женъ
х — с, ш:	моу́ха, моу́сѣ, моу́шка
к — ц, ч:	вѣкъ, вѣци, вѣченъ.

17. Rozličnost pohlaví.

Mužské	Střední	Ženské
	V jednotném počtu.	
—ъ	—о	—а
онъ	оно́	она́
тотъ	то	та
самъ	само́	сама́
волъ	гова́до	кра́ва
радъ	ра́до	ра́да
ꙁдравъ	ꙁдра́во	ꙁдра́ва
далъ	дало́	дала́
данъ	дано́	дана́
витъ	ви́то	ви́та
	V množném počtu.	
они́	она́	оны
ти	та	ты
са́ми	са́ма	са́мы
во́ли	гова́да	кра́вы
ра́ди	ра́да	ра́ды
ꙁдра́ви	ꙁдра́ва	ꙁдра́вы
да́ли	(да́ла)	(да́лы)
ви́ти	(ви́та)	(ви́ты)

SKLOŇOVÁNÍ STATNÝCH JMEN.

18. Proměny pádu jsou větším dílem samohlásky. Souhlásky jsou toliko ц i х; přírostky ов, ев, ен, ат, ес a ер.

Skloněni I.

K prvnímu skloněni náležejí všecka jmena mužská na ъ a střední na о: богъ, сло́во.

		Mužská	Střední
Jednotný.	N. A.	рабъ	сло́во
	Gen.	раба́	сло́ва
	Dat.	рабоу́	сло́воу
	Loc.	рабѣ	сло́вѣ
	Soc.	рабо́мь	сло́вомь
	Voc.	ра́бе	
Dvojný.	N. A.	раба́	словѣ
	G. L.	рабоу́	словоу́
	D. S.	рабо́ма	слово́ма
Množný.	Nom.	раби́	слова́
	Acc.	рабы́	слова́
	Gen.	рабъ	словъ
	Dat.	рабо́мъ	слово́мъ
	Loc.	рабѣхъ	словѣхъ
	Soc.	рабы	словы

19. Akkusativ dle pravidla jako Nominativ, při životných však často bývá roven Genitivu а: бра́та, врага́, о́трока.

Gen. а: бо́га, бра́ка, při některých však někdy оу: воло́у, до́моу, врьхоу, гра́доу, гро́боу, мѵ́роу.

Dat. оу: бо́гоу, nezřídka i ови: бо́гови, с҃нови, архитриклі́нови, ano i při bezživotných до́мови, ѕако́нови, ро́гови; v II. sklon. ѥви: вина́рѥви a t. d.

Lokal má ѣ: бо́ѕѣ, грѣсѣ, въсто́цѣ, někdy také оу: о сы́ноу, въ домо́у, въ по́лоу, въ чи́ноу.

Soc. омь s krátkým o i měkkým ь, v Ostromírově vždy ъмь: гнѣвъмь, домъмь, словъмь, neboť v Dativu množném i v Ostromírově knize омъ, tedy tam o platí za prótažné, a po м jest tvrdé ъ.

Vok. е: дрꙋже, человѣче; сынъ má оу: сыноу. Též е: сыне, ale v pozdějších památkách.

V dvojném ani v množném není žádných odstupování od pravidla, kromě že v Nom. г, х, к v ӡ, с, ц přecházejí: роӡи, грѣси, вѣци, ano i вълсви od вълхвъ. V Lok. místo ѣхъ bývá někdy ъхъ (krátké o). Také s přírostkem ов též vše jest pravidelně Nom. сынове, Akk. i Soc. сыновы, Gen. сыновъ, Dat. сыновомъ, Lok. сыновѣхъ.

20. Dle tohoto sklonění jdou také národní na ѧнинъ: самарѧнинъ pravidelně, v množném však нинъ odvrhují, Nom. самарѧне, Akk. Soc. самарѧны, Gen. самарѧнъ, Dat. самарѧномъ, Lok. самарѧнѣхъ.

V středním pohlaví v jednotném, dvojném i množném vše pravidelně se skloňuje, kromě že mívají také přírostek ес, o čemž níže v uchylce druhého sklonění řeč bude.

Sklonění II.

21. K druhému sklonění náležejí všecka mužská jmena na ь i й, a střední na ѥ: кнѧӡь кнѧӡѧ, край краѧ a t. d. горѥ горѧ a t. d.

		Mužské	Střední
Jednotný.	N.A.	царь	полѥ
	Gen.	царѧ	полѧ
	D.V.	царю	полю
	Lok.	цари	поли
	Soc.	царѥмь	полѥмь
Dvojný.	N.A.	царѧ	поли
	G.L.	царю	полю
	D.S.	царѥма	полѥма

Množný.	Nom.	царй	поліа
	Akk.	царѩ	поліа
	Gen.	царій	поліи і поль
	Dat.	царѥмъ	полѥмъ
	Lok.	царѥхъ	полѥхъ
	Soc.	царй	полй

22. Dle пóлѥ jdou také všecka na ие: оучéнїе, оучéнїа, оучéнїю, оучéнїи, оучéнїемь a t. d. V Ostromírově knize přichází také Soc. имь: имѣнїимь, ano i v mužském pohlaví гнóимь, оукрóимь, a Lok. množný: ихъ: июдéихъ, распѧ́тїихъ.

23. Poněvadž v ж, ш, ц, ч, щ měkkost čili і neb ь sama vězí, píše se obyčejně po nich místo ѥ, ꙗ, ю, ѩ toliko pouhé е, а, оу, ѧ: мѫжа, мѫжоу, мѫжемь, мѫжѧ; лóже, лóжа, лóжоу; кóша, кóшоу, кóшемь, кóшѧ; отьцá, отьцóу, отьцéмь, отьцѧ́; лицé, лицá, лицóу; врачá, врачóу, врачéмь, врачѧ́; блющá, блющóу, блющéмь; пóпьрище, пóпьрища, пóпьрищоу a t. d., ano často i po ль, рь i ꙃь: áвела, царá, царóу; кнѧ́ꙃа, кнѧ́ꙃоу; пóле, мóре a t. d.

24. Jako v prvním sklonění Soc. bývá ъмь, tak v druhém často ьмь: отьцéмь i отьцьмь; v množném Dativu ale vždy емъ: врачéмъ. Vycházející na ьць mají Vokativ че: óтьче, кóупьче. A jako v prvním přírostek jest ов, tak v druhém ев, tedy Dativ: мѫжеви, množný Nom. мѫжеве, Gen. мѫжевъ a t. d.

25. Zvláštní uchylku dělají vycházející mužská jmena na мы a střední na мѧ, majíce přírostek ен: плáмы, кáмы, ѩчмы; имѧ, врѣмѧ, врѣмѧ, сѣмѧ, рáмѧ, též рáмо, z nichž mužská zhusta už v Nom. přírostek berou: плáмень, кáмень, ѩчмéнь, sem také náleží грéбень, ремéнь, кóрень (též bez přírostka кóрѧ v středním pohlaví) i дьнь. K těmto připojiti slušno i jmena mladých na ѧ: жрѣбѧ́, юнѧ, агнѧ́ (ꙗгнѧ́),

бли́ꙁна, тела́, коꙁьла́, осьла́, коура́, дѣта́, кота́, клю́са, пра́са, ме́ща mezče.

Jedn.	N. A.	ка́мы	и́ма	жрѣба́
	Gen.	ка́мене	и́мене	жрѣба́те
	D. L.	ка́мени	и́мени	жрѣба́ти
	Soc.	ка́менемь	и́менемь	жрѣба́темь
Dvojn.	N. A.	камени́	имени́	жрѣба́ти
	G. L.	камени́ю	имени́ю	жрѣба́тоу
	D. S.	камене́ма	имене́ма	жрѣба́тема
Množ.	N. A.	ка́мени	имена́	жрѣба́та
	Gen.	ка́менъ	име́нъ	жрѣба́тъ
	Dat.	ка́менемъ	имене́мъ	жрѣба́темъ
	Loc.	ка́менехъ	и́менехъ	жрѣба́техъ
	Soc.	ка́меньми	именъı	жрѣба́тъı.

26. Často, zvlášť v středním pohlaví, uchopují v Genitivu novější и: и́мени, врѣмени, жрѣба́ти, осьла́ти, a t. d. Vokativ v mužském pohlaví и: пла́мени, a Nominativ množný často ие: ка́мение.

27. Sem náleží také přírostek ес středního pohlaví prvního sklonění na о: сло́во, не́бо, тѣ́ло, чоудо. Gen. словесе́, небесе́, тѣлесе́, чоудесе́, atd. Také množný дрѣвеса́, дѣле́са, оудеса́ od оудо, jinak оудъ mužského pohlaví. Místo ко́ло přichází i Nom. s přírostkem колесо́.

28. Odchylna jsou о́ко, оухо v dvojném, majíce N. A. о́чи, оу́ши, G. L. о́чию, оу́шию, D. S. очи́ма, оуши́ма, v množném очеса́, оушеса́. Дѣта́, дѣта́те má množný дѣти, a náleží k třetímu sklonění.

Sklonění III.

29. K tomuto sklonění náležejí ženská jmena na polohlásku ь: дань, сѣть, рѣчь a t. d.; vyjímají se na ъвь (овь), pátého sklonění.

Jednotný	N.A.	кость	Dvojný	N.A.	ко́сти
	G.D.L.V.	ко́сти		G.L.	ко́стю
	Soc.	ко́стїѭ		D.S.	костьма́

Množný	N.A.	ко́сти
	Gen.	кості́й
	Dat.	косте́мъ
	Lok.	косте́хъ
	Soc.	костьми́.

30. Tak se skloňují вѣтвь, скорбь, сѣнь, мысль, ꙗдь, клѣть, лесть, го́ресть, ра́дость, жлъчь, нощь a t. d. Též mužská пѫть, тать, тьсть a dílem i господь. Množné отрѣби, изгре́би, ꙗ́сли, гѫ́сли, двьри, дѣти, прьси.

Sklonění IV. i V.

31. K čtvrtému sklonění náležejí jmena ženská i mužská na tvrdé а, a k pátému na měkké ꙗ.

		IV.	V.
Jednotný.	Nom.	ры́ба	во́лꙗ
	Akk.	ры́бѫ	во́лѭ
	Gen.	ры́бы	во́лѩ
	D.L.	ры́бѣ	во́ли
	Soc.	ры́боѭ	во́лєѭ
	Vok.	ры́бо	во́лє
Dvojný.	N.A.	ры́бѣ	во́ли
	G.L.	ры́боу	во́лю
	D.S.	ры́бама	во́лꙗма
Množný.	N.A.	ры́бы	во́лѩ
	Gen.	рыбъ	воль
	Dat.	ры́бамъ	во́лꙗмъ
	Lok.	ры́бахъ	во́лꙗхъ
	Soc.	ры́бами	во́лꙗми

32. Při čtvrtém sklonění nic k pozorování není, než že v Dativu i Lokalu jednotného i Nom. a Akk. dvojného г v ꙁ, х v с, к v ц přechází: ноꙁѣ, мо́үсѣ, рѫцѣ, od ногá, мо́үха, рѫкá.

33. K pátému náležejí též všecky na иѧ, jako ладиѧ́, a tato mají Gen. množ. ий: ладíй, v jednotném též i hromadné бра́тиѧ.

34. V pátém sklonění tak jako v druhém po ж, ш, ц, ч, щ píše se obyčejně jen а, ѫ, ѧ, е, оү, poněvadž ı už v mèkké souzvučce vězí: ко́жа, доүшá, овьцá, прѣдтéча, пи́ща, Akk. мрѣжѫ, ча́шѫ, лоүчѫ a t. d., tak také na жд: нѫждá, надéжда a t. d., neboť se жд jako rusinské дж, polské i slováčké *dž* za měkkou zvučku považuje.

35. Dle tohoto pátého sklonění jdou také mužská na ий: жрѣбий, сѫдий, a ženská na ъıни: рабъ́ıни, кнагъ́ıни, potom vycházející na ъı: любъ́ı, ѩтръı, свекръ́ı, неплóдъı, црькъı, кръı, ješto často už v Nominativu z ъı v ъвь přirostají: любъ́вь, ѩтръ́вь, свекръ́вь, кръвь, tomu roven jest i jich Akkusativ. Množný mají N.A. црькве, Gen. црьквъвъ, Dat. црьквáмъ, L. црьквáхъ, S. црьквáми.

36. Sem také náležejí мáти i дъщи s přírostkem ер: A. мáтерь, дъщерь, (v Ostrom. též мáтере, дъщéре, čímž se potvrzuje, že ь jako krátké е vyslovovali), G. мáтере, дъщéре, D. L. мáтери, дъщéри, S. мáтериѭ, дъщéриѭ: množný N. A. мáтере, дъщéре (i мáтери, дъщéри, což vlastně dvojnému náleží), Gen. матерíй, дъщéрий (Ostrom. дъщеръ), Dat. матерéмъ, дъщéремъ, Lok. матерéхъ, дъщéрехъ, Soc. матерьми́, дъщерьми́.

O JMENĚ PŘÍDAVNÉM.

37. Tak jako jmena statná v tvrdá i v měkká se rozvrhují, tak jest to také s přídavnými, i ještě přídavná rozdělují se v nezakončená i v zakončená.

38. Nezakončená tvrdá mají východ ъ, о, а: ꙁдравъ, ꙁдра́во, ꙁдра́ва; měkká й neb ь, є, ꙗ: боуй, бо́уиє, бо́уꙗ, о́тьнь, о́тьнє, о́тьнꙗ.

Tvrdá nezakončená se skloňují v mužském i středním scela dle prvního (рабъ, сло́во, §. 18.) a v ženském dle čtvrtého (ръıба, §. 31.) sklonění jmen statných, toliko jim Vokativ chybí, jejž Nominativem nahražují.

39. Měkká pak v mužském i středním dle druhého (царь, по́лє, §. 21.) a v ženském dle pátého (во́лꙗ, §. 31.) sklonění; Vokativ podobně Nominativem doplňují.

40. Zakončená tvrdá mají východ ый, оє, аꙗ ꙁдра́въıй, ꙁдра́воє, ꙁдра́ваꙗ; měkká pak ій, єє ꙗꙗ: оу́ній, оу́ниєє, оу́нꙗꙗ.

Obrazec A.

Jednotný.	Nom.	свѧтый, s. о́є	ž. свѧта́ꙗ
	Akk.	свѧтый, s. о́є	свѧтѫ́ѭ
	Gen.	свѧта́го	свѧтыѧ
	Dat.	свѧто́моу	свѧтѣй
	Lok.	свѧтѣмь	свѧтѣй
	Soc.	свѧтымь	свѧто́ѭ
Dvojný.	N. A.	свѧта́ꙗ, s. ѣй	свѧ́тѣй
	G. L.	свѧто́ую	свѧто́ую
	D. S.	свѧтыма	свѧтыма
Množný.	Nom.	свѧтіи, s. а́ꙗ	свѧтыѧ
	Akk.	свѧтыѧ, s. а́ꙗ	свѧтыѧ
	G. L.	свѧтыхъ	свѧтыхъ
	Dat.	свѧтымъ	свѧтымъ
	Soc.	свѧтыми	свѧтыми

Obrazec B.

Jednotný.	Nom.	вы́шнїй, s. ѥѥ	ž. вы́шнꙗꙗ
	Akk.	вы́шнїй, s. ѥѥ	вы́шнѭѭ
	Gen.	вы́шнꙗго	вы́шнїѩ
	Dat.	вы́шнѥмоу	вы́шнїй
	Lok.	вы́шнѥмь	вы́шнїй
	Soc.	вы́шнимь	вы́шнѥѭ
Dvojný.	N.A.	вы́шнꙗꙗ, s. їй	вы́шнїй
	G.L.	вы́шнюю	вы́шнюю
	D.S.	вы́шнима	вы́шнима
Množný.	Nom.	вы́шнїи, s. ꙗꙗ	вы́шнѩѩ
	Akk.	вы́шнѩѩ, s. ꙗꙗ	вы́шнѩѩ
	G.L.	вы́шнихъ	вы́шнихъ
	Dat.	вы́шнимъ	вы́шнимъ
	Soc.	вы́шними	вы́шними

41. Při tvrdých se mění v Nominativu množném г v ꙁ, х v с, к v ц, ск v ст neb сц: блаꙁїи, гло́усїи, вели́цїи, ꙁе́мстїи i ꙁе́мсцїи; též často v Dat. i Lok. ženském, jakož i v Lok. mužském i středním bývá staré ѣй, ѣмь: пра́вѣй, сла́внѣй, до́брѣй, пра́вѣмь, сла́внѣмь, до́брѣмь, pročež také бла́ꙁѣй, ве́тсѣй, вели́цѣй, бла́ꙁѣмь, ве́тсѣмь; вели́цѣмь. Novější ой, омь: пра́вой, пра́вомь.

42. Také bývají prótažná zdvojením samohlásek: свѧта́аго, свѧтоу́оумоу, свѧты́ихъ, свѧты́имъ, свѧты́ими. Tak také v měkkých: тре́тїаго, послѣ́днюоумоу, послѣ́днїихъ a t. d.

O ČÍSLECH.

43. Čísla se bliží z ohledu skloňování brzo statným, brzo přídavným i náměstkám, čím podobnější těm, čili oněm, bývají. A sice ѥди́нъ se řídí scela dle obrazce C. (тъ, то, та); два, о́ба v středním i ženském двѣ, о́бѣ, jsou jen v dvojném počtu.

N.A.	два, двѣ	ѻба́, ѻ́бѣ
G.L.	двою́ (двоу)	обою́ (ѻ́боу)
D.S.	двѣма́	обѣма́

V Gen. i Lok. dělá Vostokov rozdíl v' pohlaví: mužské i střední дъвоѭ, обоѭ, a naopak mužské i střední ѥю, нѥю, a ženské ѥѭ, нѥѭ. Už tato opáčnosť ukazuje nedóvodnosť takového rozdílu. Ostromírovo Evangelium má na sta míst, kde ю místo ѭ, i naopak ѭ místo ю stojí. Staropolský Gen. a Lok. vždy jen čisté *u*, nikdy *ą* nemá.

44. дво́ѥ, обо́ѥ, тро́ѥ řídí se dle obrazce D. Mužské трі́ѥ, четы́ре má v středním a ženském pohlaví три, четы́ри; ostatní pády ve všem pohlaví Akk. три, четы́ри, G. трій, четы́рь, Dat. тремъ, четырѣ́мъ, Lok. трехъ, четырѣ́хъ, Soc. трьми, четырьми́.

45. пать, шесть, седмь, осмь, де́вать i де́сать, když stojí o sobě, sklánějí se scela dle třetího sklonění statných (кость).

O NÁMĚSTKÁCH.

46. Náměstka (pronomen) stojí na místě statného jmena, a jest buď náměstka statná, buď přídavná, ku př. азъ, ты jsou náměstky statné, тъй, кото́рый přídavné.

47. Náměstky statné.

Jednotný.	Nom.	азъ	ты	
	A.G.	мене́ ма	тебе́ та	себе́ са
	D.L.	мнѣ ми	тебѣ́ ти	себѣ́ си
	Soc.	мно́ѭ	тобо́ѭ	собо́ѭ
Dvojný.	N.A.	ва, ž. вѣ (на, нѣ se posud nenašlo).		
	G.L.	на́ю	ва́ю	
	D.S.	на́ма	ва́ма	

Množný.	Nom.	мы	вы
	Akk.	ны	вы
	G.L.	насъ	васъ
	Dat.	намъ	вамъ
	Soc.	нами	вами

48. Náměstky přídavné.

Obrazec C.

Jednotný.	Nom.	тъ, s. то	ž. та
	Akk.	тъ, s. то	тѫ
	Gen.	того́	тыѩ i тоѩ
	Dat.	томоу́	той
	Lok.	томь	той
	Soc.	тѣмь	то́ѭ
Dvojný.	N.A.	та, s. тѣ	тѣ
	G.L.	то́ю	то́ю
	D.S.	тѣма	тѣма
Množný.	Nom.	ти, s. та	ты
	Akk.	ты, s. та	ты
	G.L.	тѣхъ	тѣхъ
	Dat.	тѣмъ	тѣмъ
	Soc.	тѣми	тѣми

Také Nom. тъй, то́ѥ, та́ѩ, Akk. ženský тѫѭ; množný N. A. тіи, та́ѩ, тыѩ, Akk. тыѩ, та́ѩ, тыѩ.

49. Tak také jdou овъ, о́во, о́ва, онъ, оно́, она́, самъ, само́, сама́. V dvojném Gen. i Lok. mohou míti také о́боу, о́ноу a t. d. Dle toho jdou také кто (къто), нѣкто, никто́, Gen. кого́, Dat. комо́у, Lok. комь, Sociativ ale кымь, ne кѣмь.

50. Obrazec D.

Jednotný.	Nom.	онъ, s. оно̀	ž. она́
	Akk.	и, s. ѥ	ѭ
	Gen.	ѥго́	ѥѩ
	Dat.	ѥмо́у	ѥй
	Lok.	ѥмь	ѥй
	Soc.	нимь	ѥѭ

Dvojný. N.A. m. óna, ta, s. i ž. óně, и
G.L. ѥю. D. S. íма

Množný. Nom. oní, s. oná ž. oнꙑ
Akk. ѩ, s. ta ѩ.
Gen. нхъ нхъ
Dat. нмъ нмъ
Soc. íмн íмн.

51. Podle toho jde také íже, ѥже, ѩже, ѥгóже a t. d. Po předložce před ньь, нмъ, нхъ, íмн klade se н: съ ннмь, къ ннмъ, за ннмн; нань, зань místo на , за н a t. d. Málo se rozeznává i сь, сій, střed. се, сїє, Gen. серó, Dat. семóу, Lok. семь, Soc. снмь, žensk. сн, сїа, Akk. сїѫ, D. L. сей, Soc. сьѭ. Dvojný N. A. сїа, s. ž. сн, G. L. сью, D. S. снма. Množný N. сн, сін, s. сїа, G. L. снхъ a t. d.

52. Dle obrazce D. jdou také мой, твой, нашь, вашь, что (чьто) чего má také v G. чесó, D. чесóмоу, L. чесóмь, i чій, чнєгó.

O SLOVESECH.

53. Slovesa slovanská tvořena jsou šesterým spósobem, čímž veliké rozmanitosti nabývají. Formy tyto jsou následující: k pówodní syllabě se zavěsuje

I.	тн:	пѣтн, вестн, пастн
II.	нѫтн:	съхнѫтн, вннѫтн, коснѫтн
III.	ѣтн:	сѣдѣтн, нмѣтн, трьпѣтн
IV.	нтн:	тавнтн, любнтн, хопнтн
V.	атн:	зоватн, рыдатн, чесатн
VI.	оватн:	трѣбоватн, нменоватн; ѥватн: воѥватн.

Nevyšel-by zajisté, kdoby dle těchto šesti forem také přísně časování sloves ustánoviti chtěl, neboť slovanské časování jinak rozděleno býti musí, i ač Dobrovský jen tři hlavní časování ustanovil, přece

osm obrazców jim vykázati přinucen byl, totiž prvnímu tři, druhému dvě a třetimu též tři.

Časování I.

54., *A.* V první osobě ѭ po samohláskách, *B.* ѭ po souzvučkách, *C.* ѫ po ж, ш, ч, щ.

	A.	*B.*	*C.*
	Přítomný.		
Jed. 1.	біѭ́	глаго́лѭ	ма́жѫ
2.	біє́ши	глаго́лєши	ма́жеши
3.	біє́ть	глаго́лєть	ма́жеть
Dv. 1.	біє́ва, ž. -вѣ	глаго́лєва, -вѣ	ма́жева, -вѣ
2. 3.	біє́та, -тѣ	глаго́лєта, -тѣ	ма́жета, -тѣ
Mn. 1.	біє́мъ	глаго́лємъ	ма́жемъ
2.	біє́те	глаго́лєте	ма́жете
3.	біѭ́ть	глаго́лѭть	ма́жѫ́ть
	Rozkazovací.		
Jed. 2. 3.	бій	глаго́ли	ма́жи
Dv. 1.	бі́йва, -вѣ	глаго́лѣва, -вѣ	ма́жѣва, -вѣ
2. 3.	бі́йта, -тѣ	глаго́лѣта, -тѣ	ма́жѣта, -тѣ
Mn. 1.	бі́имъ	глаго́лѣмъ	ма́жѣмъ
2. 3.	бі́йте	глаго́лѣте	ма́жѣте
	Přestupovací činný.		
Jed.	біѩ́, ž. біѭ́щи	глаго́лѩ, ž. -ѭщи	ма́жѧ, ž. ма́жѫщи
Dv.	біѭ́ща, -щи	глаго́лѭща, -щи	ма́жѫща, -щи
Mn.	біѭ́ще	глаго́лѭще	ма́жѫще
	Přestupovací trpný.		
Jed.	біє́мъ, о, а	глаго́лємъ, о, а	ма́жемъ, о, а
Dv.	біє́ма, ѣ, ѣ	глаго́лєма, ѣ, ѣ	ма́жема, ѣ, ѣ
Mn.	біє́ми, а, ы	глаго́лєми, а, ы	ма́жеми, а, ы
	Neurčitý a dostižný.		
	би́ти, бить	глаго́лати, -ать	ма́ꙁати, ма́ꙁать
	Minulý oznamovací.		
Jed. 1.	бихъ	глаго́лахъ	ма́ꙁахъ
2. 3.	би	глаго́ла	ма́ꙁа

Dv. 1.	би́хова, ž. -вѣ	глаго́лахова, -вѣ	ма́ѕахова, -вѣ
2.3.	би́ста, ž. -стѣ	глаго́ласта, -стѣ	ма́ѕаста, -стѣ
Mn. 1.	би́хомъ	глаго́лахомъ	ма́ѕахомъ
2.	би́сте	глаго́ласте	ма́ѕасте
3.	би́шѧ, би́хѫ	глаго́лашѧ, -лахѫ	ма́ѕашѧ, -ѕахѫ

Minulý činného příčestí.

Jed.	билъ, о, а	глаго́лалъ, о, а	ма́ѕалъ, о, а
Dv.	би́ла, ѣ, ѣ	глаго́лала, ѣ, ѣ	ма́ѕала, ѣ, ѣ
Mn.	би́ли, (а, ы)	глаго́лали, (а, ы)	ма́ѕали, (а, ы)

Přestupovací minulý.

Jed.	бивъ, ž. -ши	глаго́лавъ, -ши	ма́ѕавъ, -ши
Dv.	би́въша, -ши	глаго́лавъша, -ши	ма́ѕавъша, -ши
Mn.	би́въше	глаго́лавъше	ма́ѕавъше

Minulý trpného příčestí.

Jed.	біѥ́нъ, о, а	глаго́ланъ, о, а	ма́ѕанъ, о, а
Dv.	біѥ́на, ѣ, ѣ	глаго́лана, ѣ, ѣ	ма́ѕана, ѣ, ѣ
Mn.	біѥ́ни, а, ы	глаго́лани, а, ы	ма́ѕани, а, ы.

55. Toto časování si libují slovesa formy páté na ати, ješto v přítomném ѭ mají: ѕо́блѭ, ѕо́блѥши od ѕоба́ти; ѥ́млѭ, ѥ́млѥши od има́ти; стра́ждѫ (místo стра́ждѭ) od страда́ти; отрꙑжѫ od отрꙑга́ти; пишѫ́ od писа́ти; мещѫ́ od мета́ти; ищѫ́ od иска́ти; пла́чѫсѧ od пла́катисѧ. Jiná formy páté, ješto v přítomném аѭ mají, náležejí v přítomných časech k obrazci *A*, pročež od обрѣта́ти přítomný обрѣта́ѭ k *A*, budoucí však обрѧ́щѫ k *B* náleží.

Rozkaz. po ж i щ též а: ма́жате, ища́те, ano i и: ма́жите, ищи́те, глаго́лите.

Poznamenání. Nejstarší posud známé památky mají sice v dvojném bez rozdílu pohlaví 1. -вѣ, 2. i 3. -та, řídčeji -тѣ, my sme alĕ v obrazcích po obdobě jmen i pozdnějších památek pohlaví rozdělili.

Časování II.

56. *D.* přítomný ѫ po tvrdých souzvučkách, *E.* ѫ po н.

Přítomný.

	D.	*E.*
Jedn. 1.	несѫ	вкнѫ
2.	несéшн	вкнéшн
3.	несéть	вкнéть
Dvoj. 1.	несéва, ž. -вѣ	вкнéва, -вѣ
2. 3.	несéта, -тѣ	вкнéта, -тѣ
Množ. 1.	несéмъ	вкнéмъ
2.	несéте	вкнéте
3.	несѫть	вкнѫть

Rozkazovací.

Jedn. 2. 3.	несѝ	вкнѝ
Dvoj. 1.	несѣва, ž. -вѣ	вкнѣва, -вѣ
2. 3.	несѣта, -тѣ	вкнѣта, -тѣ
Množ. 1.	несѣмъ	вкнѣмъ
2. 3.	несѣте	вкнѣте

Přestupovací činný.

Jedn.	несъı, ž. несѫщн	вкнъı, вкнѫщн
Dvoj.	несѫща, -щн	вкнѫща, -щн
Množ.	несѫще	вкнѫще

Přestupovací trpný.

Jedn.	несóмъ, о, а	вкнóмъ, о, а
Dvoj.	несóма, ѣ, ѣ	вкнóма, ѣ, ѣ
Množ.	несóмн, а, ъı	вкнóмн, а, ъı

Neurčitý i dostižný.

несті́, несть — вкнѫтн, вкнѫть

Minulý oznamovací.

Jedn. 1.	несóхъ	вкнѫхъ
2. 3.	несé	вкнѫ

Dvoj.	1. несо́хова, ž. -вѣ	винѫ́хова, -вѣ
	2. 3. несо́ста, -стѣ	винѫ́ста, -стѣ
Množ.	1. несо́хомъ	винѫ́хомъ
	2. несо́сте	винѫ́сте
	3. несо́шѧ, -хѫ	винѫ́шѧ, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jedn.	неслъ, -о́, -а́	винѫ́лъ, -о, -а
Dvoj.	несла́, -ѣ́, -ѣ́	винѫ́ла, -ѣ, -ѣ
Množ.	несли́, (-а́, -ы)	винѫ́ли (-а, -ы)

Přestupovací minulý:

Jedn.	несъ, ž. не́съши	винѫ́въ, -ши
Dvoj.	не́съша, -ши	винѫ́въша -ши
Množ.	не́съше	винѫ́въше

Minulý trpného příčestí.

Jedn.	несе́нъ, -о, -а	витъ, -о, -а́,
Dvoj.	несе́на, -ѣ, -ѣ	ви́та, -ѣ, -ѣ
Množ.	несе́ни, -а, -ы	ви́ти, -а, -ы.

57. K obrazci D. náležejí slovesa formy první na ѫ: ведѫ́, бодѫ́; bud. бѫ́дѫ; матѫ́, плетѫ́, везѫ́, пасѫ́, могѫ́, текѫ́. Dále зовѫ́, берѫ́, женѫ́ a jiná, co se tkne přítomného, neboť pro neurčitý na ати jdou v ostatních časech podle obrazce B.: зва́ти, бра́ти, гна́ти, minulý звахъ, брахъ, гнахъ a t. d. Slovesa pak třetí i čtvrté formy na ждѫ, жѫ, шѫ, чѫ, щѫ, poněvadž se v nich ѫ místo ѭ piše, náležejí k třetímu časování.

58. Obrazec E. svojí sobě vlastnè slovesa formy druhé na нѫ, нѫти: минѫ́, поманѫ́, прильпнѫ́, дъхнѫ, тъкнѫ, оусѣкнѫ́. Která pak odvržením нѫ na souhlásku se končí, mají v minulém охъ, е místo нѫхъ, нѫ, jako v obrazci D. jest: прозабо́хъ, прозабе́ od проза́бнѫ; оусъпо́хъ, оусъпе́ od оусъпнѫ́.

Časování III.

59. *F.* přítomný ѭ, minulý ѣ, neurčitý ѣти, *G.* ж, а, ати po ж, ш, ч, щ; *H.* ѭ, и, ити.

F.		*G.*	*H.*
		Přítomný.	
Jed.	1. ʒьрѭ	лежѫ	вóлѭ
	2. ʒьрйши	лежйши	вóлиши
	3. ʒьрйть	лежйть	вóлить
Dv.	1. ʒьрйва, ž.-вѣ	лежйва, -вѣ	вóлива, -вѣ
	2. 3. ʒьрйта, -тѣ	лежйта, -тѣ	вóлита, -тѣ
Mn.	1. ʒьрймъ	лежймъ	вóлимъ
	2. ʒьрйте	лежйте	вóлите
	3. ʒьрѩ́ть	лежа́ть	вóлѩть
		Rozkazovací.	
Jed.	2.3. ʒьри	лежй	вóли
Dv.	1. ʒьрйва, -вѣ	лежйва, -вѣ	вóлива, -вѣ
	2.3. ʒьрйта, -тѣ	лежйта, -тѣ	вóлита, -тѣ
Mn.	1. ʒьримъ	лежймъ	вóлимъ
	2.2. ʒьрйте	лежйте	вóлите
		Přestupovací činný.	
Jed.	ʒьрѩ, ž. -ѩ́щи	лежа́, лéжа́щи	вóлѩ, вóлѩщи
Dv.	ʒьрѩ́ща, -щи	лежа́ща, -щи	вóлѩща, -щи
Mn.	ʒьрѩ́ще	лежа́ще	вóлѩще
		Přítomný trpného příčestí.	
Jed.	ʒьримъ, о, а	лежймъ, о, а	вóлимъ, о, а,
Dv.	ʒьрйма, ѣ, ѣ	лежйма, ѣ, ѣ	вóлима, ѣ, ѣ
Mn.	ʒьрйми, а, ы	лежйми, а, ы	вóлими, а, ы
		Neurčitý a dostižný.	
	ʒьрѣ́ти, ʒьрѣтъ	лежа́ти, лежа́тъ	вóлити, вóлитъ
		Minulý oznamovací.	
Jed.	1. ʒьрѣхъ	лежа́хъ	вóлихъ
	2.3. ʒьрѣ	лежа́	вóли

Dv. 1.	ꙁьрѣхова, ž. -вѣ	лежа́хова, -вѣ.	воли́хова, -вѣ
2. 3.	ꙁьрѣста, -стѣ	лежа́ста, -стѣ	воли́ста, -стѣ
Mn. 1.	ꙁьрѣхомъ	лежа́хомъ	воли́хомъ
2.	ꙁьрѣсте	лежа́сте	воли́сте
3.	ꙁьрѣшѧ, -хѫ	лежа́шѧ, -хѫ	воли́шѧ, -хѫ

Minulý činného příčestí.

Jed.	ꙁьрѣлъ, о, а	лежа́лъ, о, а	во́лилъ, о, а
Dv.	ꙁьрѣла, ѣ, ѣ	лежа́ла, ѣ, ѣ	во́лила, ѣ, ѣ
Mn.	ꙁьрѣли, (а, ы)	лежа́ли, (а, ы)	во́лили, (а, ы)

Přestupovací minulý.

Jed.	ꙁьрѣвъ, ž. -въши	лежа́въ, -въши	во́ливъ, -ши
Dv.	ꙁьрѣвъша, -ши	лежа́въша, -ши	во́ливъша, -ши
Mn.	ꙁьрѣвъше	лежа́въше	во́ливъще

Minulý trpného příčestí.

Jed.	ꙁьрѣнъ, о, а	лежа́нъ, о, а	во́лѥнъ, о, а
Dv.	ꙁьрѣна, ѣ, ѣ	лежа́на, ѣ, ѣ	во́лѥна, ѣ, ѣ
Mn.	ꙁьрѣни, а, ы	лежа́ни, а, ы	во́лѥни, а, ы.

60. Dle obrazców *F.* a *G.* jdou slovesa třetí formy: мьнѣти, ꙁвенѣти, ви́дѣти, сѣдѣти a t. d. s výjimkou však začínavých na ѣѭ, jichžto přítomní dle obrazce *A.* se časují. Sem také náležejí, co se tkne přítomného, slovesa, ješto místo ѣти v neurčitém ꙗти (ати) mají, jako стоѭ́, стои́ши, rozkaz. стои́, стои́мъ, сто́йте. Staršího rozkaz. ꙁьрѣва, ꙁьрѣта, садѣмъ, просѣте, пристѫпѣте, веселѣтеся, není už ani v Ostromírově.

61. K obrazci *H.* náležejí slovesa formy čtvrté: таи́ти, таѭ́, таи́ши; дои́ти, доѭ́, дои́ши; напои́ти, коупи́ти, коуплѭ́, ко́упиши; роди́ти, рождѫ́, роди́ши; сльꙁи́ти, сльжѫ́, сльꙁи́ши; гаси́ти, гашѫ́, гаси́ши; мѫти́ти, мѫщѫ́, мѫти́ши; поусти́ти, поущѫ́, по́устиши

62. Obrazci *F. G. H.* v přítomném všech spósobóv se nerózní. Rozeznávají se však v značných hláskách (ѣ, и) neurčitého spósobu třetí i čtvrté

formy, i tu v časech spřízněných: minulém oznamovacího, přestupovacího i trpného příčestí. Jest však také nemálo sloves, ješto těch samých obrazcóv ve všech časech neb spósobech v časování nenásledují, tak že tvoření neurčitého někdy požaduje jiné obrazce v minulém než v přítomném, že sloveso téže samé formy v přítomném a neurčitém i v časech spřízněných opět jiného časování aneb aspoň jiného obrazce žádá.

SLOVESA DVOU OBRAZCÓV.

63. Z obrazce *A*. přeskakují v obrazec *B:* 1) Slovesa formy první na ѭ, ješto v neurčitém i minulém přirostají, přijímajíce ꙗ, jako: даѭ, даꙗти, даꙗхъ; лѭ, лꙗти, лꙗхъ; сѣѭ, сѣꙗти, сѣꙗхъ. 2) Slovesa formy šesté na оуѭ a юѭ pro neurčitý na овати, ювати, dle čehož se spřízněné časy řídí: коупоуѭ, коуповати, pročež také коуповахъ, коуповалъ, коупованъ.

64. V obrazec *B*. přeskakují z obrazce *D*. v minulých časech formy první, ješto neurčitý na ати mají: ѕовѫ, ѕвати; жвѫ, жвати; берѫ, брати; дерѫ, драти a t. d.

65. Z téže příčiny z obrazce *E*. slovesa na нѫ, ješto z ohledu neurčitého k formě první náležejí: имѫ, ѩти, ѩхъ, trpné příčestí ѩтъ; жмѫ, жѧти, жѧхъ; пнѫ, пѧти, пѧхъ; кленѫ, клѧти, клѧхъ; жнѫ, жѧти; ѕачнѫ, ѕачѧти, ѕачѧхъ, ѕачѧтъ. Tak také станѫ, стати; женѫ, гнати, гнахъ, min. trp. příčestí гнанъ pravidelně podle obrazce *B*.

66. Z obrazce *F*. slovesa formy třetí, ješto neurčité mají na ꙗти: боѭса, боишиса, neurč. боꙗтиса, min. боꙗхса; дрьжѫ, дрьжати, дрьжахъ, дрьжалъ, дрьжавъ, дрьжанъ; мльчѫ, мльчати. Přidej съплѭ, сьпиши, neurč. съпати, min. съпахъ, сьпалъ.

67. V obrazec *F.* přeskakují z obrazce *D.* slovesa na ѫ s předcházející souzvučkou ρ, ještø neurčitý na -ѣти mají: мрѫ, мрéши, neurč. мрѣти, min. мрѣхъ; прострѫ́, прострéши, прострѣти, прострѣхъ. Tak také мелѭ́, мéлеши, ještø z ohledu přítomného k obrazci *B.* náleží, pro neurčitý na -ѣти, v obrazec *F.* přechází.

68. Co se tkne minulých časóv, náležejí slovesa formy páté na áѭ k obrazci *B.*, k *F.* ale slovesa formy třetí na -ѣти, však ta i ona také dle obrázce *A.* beze vší nesnáze časovati se mohou, zachovávajíce totiž všudy charakteristiku а i ѣ před východy хъ, лъ, въ, v trpném příčestí připojujíce pouhé нъ místo анъ, ač ovšem trpné příčestí пи́танъ s obrazcem *B.* (глаго́ланъ), i тлѣнъ s obrazcem *F.* (зърѣнъ) se srovnává. Srovnej tedy пита́ти, тлѣти s би́ти.

би́ти	бихъ	билъ	бивъ	біе́нъ
пита́ти	пита́хъ	пита́лъ	пита́въ	пи́танъ
тлѣти	тлѣхъ	тлѣлъ	тлѣвъ	тлѣнъ.

69. Skrácený minulý čas jmenují novější grammatici silný aorist, i posud jsou následující známy. V první osobě: съблюдъ, идъ, възидъ, вънидъ, изи́дъ, оти́дъ, придъ, прѣи́дъ, сънидъ, прокрáдъ, въпадъ, сѣдъ, обрѣтъ, прıобрѣтъ. V dvojném: оти́довѣ, идéта, придéта i придóта, доидéта, изидéта. V množném: идóмъ, придóмъ, сѣдóмъ, идéте, отидéте, придéте, обрѣтете, сѣдете, идѫ, възидѫ, вънидѫ, изидѫ, наидѫ, обидѫ, отидѫ, поидѫ, придѫ, проидѫ, разидѫсѧ, сънидѫ, въведѫ, падѫ, допадѫ, нападѫ, пропадѫсѧ, съпадѫ, възрастѫ, обрѣтѫ, сърѣтѫ, сѣдѫ, поıдѫ, прѣıдѫ. Takových třetích osob máme v češtině při historickém vypravóvání, zvlášť v trojanské chronice nesčíslné množství.

70. Slabým aoristem jmenují v první osobě:

съблюсъ od блюдѫ, възвѣсъ, принѣсъ, извѣсъ od ведѫ, ꙗсъ od ꙗмь (ꙗдмь). V množném: въвѣсомъ, въвѣсте, принѣсте, ꙗсте; съблюса, извѣса, навѣса, принѣса, процвиса od цвьтѫ, чиса, иштиса od чьтѫ, ꙗса, a těch jest velmi málo; z dvojného se ještě nic nenašlo. Tak také jest velmi zřídka съмахъ od матѫ, повѣхъ od ведѫ, ꙗхъ od ꙗмь, обрѣтохъ od рѣтѫ. V množném ꙗхомъ, обрѣша, вьмаша, ꙗша, поꙗша, сънѣша, poslední tři od ꙗмь.

71. Postavíme zde obrazce silného aoristu.

I.	1. несъ,	2.3. несе	II.	1. плетъ,	2.3. плете
Dv.	1. несовѣ,	2.3. несета		1. плетовѣ,	2.3. плетета
Mn.	1. несомъ			1. плетомъ	
	2. несете,	3. несѫ		2. плетете,	3. плетѫ
III.	1. гребъ,	2.3. гребе	IV.	1. пекъ,	2.3. пече
Dv.	1. гребовѣ,	2.3. гребета		1. пековѣ,	2.3. печета
Mn.	1. гребомъ			1. пекомъ	
	2. гребете,	3. гребѫ		2. печете,	3. пекѫ

V.	1. двигъ,	2. 3. движе
Dv.	1. двиговѣ	2. 3. движета
Mn.	1. двигомъ	
	2. движете,	3. двигѫ.

ČASOVÁNÍ SLOVESA ѥсмь.

72. Statné sloveso ѥсмь, бѫдѫ, быти.

Přítomný.

Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1. ѥсмь	ѥсва, -вѣ	ѥсмъ, ѥсмы
2. ѥси	ѥста, -тѣ	ѥсте
3. ѥсть	ѥста, -тѣ	сѫть místo ѥсѫть

Přestupovací.

сы, ž. сѫщи	сѫща, сѫщи	сѫще

Budoucí.

Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1. бѫдѫ	бѫдева, -вѣ	бѫдемъ
2. бѫдеши	бѫдета, -тѣ	бѫдете
3. бѫдеть	бѫдета, -тѣ	бѫдѫть

Rozkazovací.

2. 3. бѫди	1. бѫдѣва, -вѣ	бѫдѣмъ
	2. 3. бѫдѣта, -тѣ	бѫдѣте

Přestupovací budoucí.

бѫдѫщь, ž. бѫдѫщи	бѫдѫща, ž. -щи	бѫдѫще

Neurčitý: бꙑти.

Minulý první.

1. бѣхъ	бѣхова, ž. -вѣ	бѣхомъ
2. бѣ	бѣста, -стѣ	бѣсте
3. бѣ	бѣста, -стѣ	бѣшѧ, бѣхѫ

Minulý opětovavý.

1. бѣꙗхъ	бѣꙗхова, -вѣ	бѣꙗхомъ
2. бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗсте
3. бѣꙗше	бѣꙗста, -стѣ	бѣꙗхѫ

Minulý druhý.

1. бꙑхъ	бꙑсва, -вѣ	бꙑхомъ
2. бꙑ	бꙑста, -стѣ	бꙑсте
3. бꙑ, бꙑсть	бꙑста, -стѣ	бꙑшѧ, -хѫ

Minulý přestupovací.

бꙑвъ, ž. бꙑвъши	бꙑвъша, -ши	бꙑвъше

Minulý činného příčestí.

бꙑлъ, о, а	бꙑла, -ѣ	бꙑли, (а, ꙑ).

Minulého v trpném příčestí není, protože бꙑти trpného zakončení schopno není; složené s předložkami činného významu jest ꙁабъвенъ místo ꙁабꙑвенъ. Přestupovací budoucí бѫдѫщь místo бѫдꙑ.

ČASY OPSANE.

73. Minulý oznamovacího.

	Jednotný.	Dvojný.	Množný.
1.	бꙑлъ, о, á ѥсмь	бꙑ́ла, ѣ ѥ́сва, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)ѥсмꙑ́
2.	бꙑлъ, о, á ѥсн	бꙑ́ла, ѣ ѥ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)ѥсте́
3.	бꙑлъ, о, á ѥсть	бꙑ́ла, ѣ ѥ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)сѫть

Přeminulý.

1.	бꙑлъ, о, á бѣхъ	бꙑ́ла, ѣ бѣ́хова, ѣ	бꙑ́лн(а, ꙑ)бѣ́хомъ
2.	бꙑлъ, о, á бѣ	бꙑ́ла, ѣ бѣ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)бѣ́сте
3.	бꙑлъ, о, á бѣ	бꙑ́ла, ѣ бѣ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)бѣ́хѫ

Minulý žádací.

1.	бꙑлъ, о, á бꙑхъ	бꙑ́ла, ѣ бꙑ́сва, ѣ	бꙑ́лн(а, ꙑ)бꙑ́хомъ
2.	бꙑлъ, о, á бꙑ	бꙑ́ла, ѣ бꙑ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)бꙑ́сте
3.	бꙑлъ, о, á бꙑ	бꙑ́ла, ѣ бꙑ́ста, ѣ	бꙑ́лн,(а, ꙑ)бꙑ́ша.

74. Mimo ѥсмь za nepravidelná se mají, ješto místo ѭ neb ѫ první osoby mají мь, totiž: ꙗмь, сънѣмь, вѣмь, дамь, ймамь. Tato v množném mají мꙑ, v druhé jednotného počtu сн místo шн, krom ймамь, které má ймашн.

Jed.	1.	ꙗмь	сънѣмь	вѣмь	дамь
	2.	ꙗ́сн	сънѣ́сн	вѣ́сн	да́сн
	3.	ꙗсть	сънѣсть	вѣсть	дасть
Dvoj.	1.	ꙗ́дева, вѣ	сънѣ́дева	вѣ́дева	да́дева
	2.3.	ꙗ́ста, тѣ	сънѣ́ста	вѣ́ста	да́ста
Množ.	1.	ꙗ́мꙑ	сънѣ́мꙑ	вѣ́мꙑ	да́мꙑ
	2.	ꙗ́сте	сънѣ́сте	вѣ́сте	да́сте
	3.	ꙗда́ть	сънѣда́ть	вѣда́ть	дада́ть.

75. ꙗмь jest skráceno z ꙗдмь tak jako skrácený dvojný ꙗ́вѣ, сънѣ́вѣ, вѣ́вѣ, да́вѣ vypuštěním д, pročež přestupovací ꙗдꙑ́ i ꙗдꙗ́, ž. ꙗдѫ́щн, trpné příčestí ꙗ́домъ, neurčitý ꙗ́стн, minulý ꙗдо́хъ, ꙗде́, přestupovací min. ꙗдъ, ꙗ́дъшн, činné příčestí ꙗлъ místo ꙗдлъ; trpné příčestí časuje se pravidelně dle

obrazce *D.* (несѫ), rozkazovací se však liší: ꙗждь, ꙗждьмы, ꙗждьте, též ꙗдивѣ, ꙗдита, ꙗдимъ, ꙗдите; v Ostrom. jest místo ꙗ, krom v přestup. ꙗдꙑ, všude ѣ: ѣмь, ѣхомъ, ѣждь, ѣдите, ѣсти, ѣдъ, ѣлъ, сать, ješto se toliko v Glagolitě kloz. a suprasl. nachází v smyslu hřeckého *φησί inquit*, přichází také v starší formě сати. Přítomný by byl самь, саси, сать; min. сахъ, са, сахомъ, састе, сахѫ aneb саша.

76. Slovesa вѣмь (skráceného z вѣдмь), časy minulé s neurčitým вѣдѣти časují se dle obrazce *F.* (зьрѭ, зьрѣти): вѣдѣхъ, вѣдѣ, вѣдѣхомъ a t. d., вѣдѣлъ, вѣдѣвъ, вѣдѣнъ, neurčitý také вѣсти, přestupovací вѣдꙑ, ž. вѣдѫщи, trpné příčestí вѣдомъ dle obrazce несѫ; však rozkazovací вѣждь, вѣждьмы, вѣждьте. Tak také složené повѣмь a t. d. Minulého вѣдѣ 2hé a 3tí osoby, také za první osobu přítomného uchopováno: вѣдѣ, *novi, scio*, невѣдѣ, *nescio*, tak též съвѣдѣ, *σύνοιδα, conscius sum.*

77. Od budoucího дамь neurčitý дати; odvozené časy jsou s částky pravidelny: дахъ, дахомъ, дасте, даша, далъ, давъ, данъ, s částky nepravidelny od staré formy дадѫ; pročež třetí osoba mn. дадѧть i дадать, rozkaz. даждь, даждьмы, даждьте i дадите, tak též продаждь. Minulý 2hé a 3tí osoby дасть. Minulý opětavý дадяхъ, дадѣаше a t. d. Časy opětavé formy даяти pravidelně se časují: дай, даимъ, дайте, přestup. дая, даѭщи, trp. příčestí přítom. даемъ, min. даянъ, slovesné даяние.

78. Nedostatečné sloveso имамь, имаши, имать, имамы, имате má třetí osobu v množném имѫть od имѫ, pročež přestupovací имꙑ, имѫщи a jiné časy od formy имѣти odvozuje: rozkazovací имѣй, имѣимъ, имѣйте, přestupovací имѣя, min. имѣхъ, имѣ, имѣхомъ, имѣсте, имѣша neb имѣхѫ, činné

příčestí нмѣлъ, min. přestup. нмѣвъ, trpné příčestí нмѣнъ, slovesné нмѣнїє. Minulý opětovavý нмѣахъ skráceno нмáхъ a t. d. Od нмѫ pak, ješto se netoliko formou ale i významem liší, dělá se rozkazovací нмй, нмѣмъ, нмѣте. Minulý přestupovací ѥмъ místo нмъ, ѥмъшн, neurčitý ꙗтн, pročež ꙗхъ, ꙗ, ꙗхомъ, ꙗсте, ꙗша, činné příčestí ꙗлъ, trp. ꙗтъ. Přítomný jeho jest ѥмлѭ od ємáтн čili нмáтн. Ve vyjádření věřiti: вѣрѫ ѥмлѭ, вѣрѫ нмѫ, вѣръı неꙗша, вѣрѫ нмѣй, вѣрѫ нмáть. Složená понмѫ, прїнмѫ, прїємлѭ, вънемѫ, вънꙗтн, въне́млѭ, вънемáтн jdou podle svých prostých.

79. Jiná vypójčují některé časy od jiných póvodóv. Od nedostatečného нлѫ jest rozkazovací нлй, нлѣмъ, нлѣте, přítomný přestupovací нлъı, нлѫщн, minulý нлóхъ, нлé, нлóхомъ, нлóсте, нлóша, min. opětovavý нлꙗхъ, нлꙗше a t. d., neurčitý ꙇтн. Druhé časy bere od neužívaného шедѫ: min. přestupovací шедъ, ше́дъшн, činné příčestí шелъ, шло, шла, množ. шлн, trp. příč. шетъ; ше́ствїє místo ше́тъствїє atd.

80. Od градѫ jest градъı, градѫщн, градóхъ, градé, min. opět. градꙗхъ, градꙗше místo грꙗдѫ a t. d. bere jiné časy od нлѫ, хождѫ.

81. Od рекѫ, ре́щн, min. рекóхъ, рече́, рекóхомъ, рекóсте, рекóша pravidelně, рѣхъ však, рѣхомъ, рѣсте, рѣша jsou od zastaralého рѣѭ.

82. Která dle pravidla formy neurčitého z jednoho obrazce časování v druhý přeskakují, za nepravidelná jich držeti nemóžem. K nim však se blíží slovesa нмѫ, жмѫ, пнѫ, жнѫ, начнѫ, jichžto neurčití jsou: ꙗтн, жáтн, místo ждáтн, пáтн, начáтн, z ohledu minulých sice k prvnímu náležejí, však minulý přestupovací dle obrazce *D.* časuji: ѥмъ, ѥмъшн, распе́нъ, распе́нъшн, нáченъ, начéнъшн.

83. Jiná toliko v té neb oné osobě od pravidla se uchylují: хощѫ, -еши, -ть, -емъ, -ете, třetí množného má хотѧть, přítomný přestupovací хотѧ, rozkaz. хотѣи, neurč. хотѣти, minulý хотѣхъ, i druhé spřízněné časy dle obrazce *E.* чьтѫ, чьсти má minulý чьтохъ, činné příčestí чьлъ, чьло, чьла, s vypuštěním т, jako д v шьлъ, pravidelně se časuje. Někdy se nacházejí časy, ješto se nepravidelny zdají, ponèvadž ze zastaralých forem pozóstali, tak jest владꙑ od владѫ, властн, kteroužto formu zastupuje владѣти, od níž владѣ; tak нскꙑ i нскомъ od нскѫ, ne od užívaného нщѫ.

O PŘEDLOŽKÁCH.

84. Předložky (praepositiones) ve tři třídy se dělí.

1. о	2. объ	3. прѣдъ	1. на	2. про
оу	отъ	прѣзъ	до	прѣ
въ, во	изъ	чрѣзъ	за	при
	възъ-		съ	подъ
па-	безъ		съ, со	надъ
по	пра-		къ, ко	низ-
				раз-

Z nich jsou па-, въз-, пра-, прѣ-, низ- i раз- nerozlučny; ostatní jsou rozlučny i užívá se jich k předložení i k složení. K. p. nerozlučné: памать, въздати, правноукъ, прадѣдъ, прѣрвати, низвьргъ, раздѣлъ. Rozlučné: о бозѣ, островъ; оу матере, оужасъ; въ мирѣ, въходъ; по дѣдоу, послоухъ; на прѣстолѣ, нарокъ; до неба, доносъ; за рѫкоіѫ, завѣтъ; съ гнѣвомь, съвршенъ; къ домоу; объ онъ полъ, обрҍкъ; отъ отьца, отрада; изъ града, избои; безъ хлѣба, безоумие; про славѫ, пророкъ; при столѣ, присага; подъ спѫдомь,

подкрѣплѥ; надъ главож, надпись; прѣдъ оунима, прѣдтєча; прѣзъ рѫкѫ, прѣзънима; чрѣзъ стадо, чрѣзъѥстьствьнъ.

O PŘÍSLOVKÁCH.

85. Příslovky (adverbia) dle formy jsou buď prosty, aneb složeny.

1. оу, вѣ-, не, нѣ-, ни, -ли, -де, тоу, -же, -жде.

2. абиѥ, оуниѥ, акы, ѥи, ѩвѣ, ѥлѥ, ѥда, велѥ, вънъ, вънѣ, вынѫ, выше, волѥ, пакы, паче, межд҄ѫ, наи-, нынѣ, низъ-, низоу, неже, ниць, лани, лиць, лоуче, ради, рано, далѥ, долѣ, долоу, дѣлꙗ, таи, тоуниѥ, тезъ-, тачє, тъчиѭ, ѕѣло, сице, горѣ, горѣ.

3. ѫтрь, ашоуть, искрь, ѥще, вѧще, врьхоу, близъ, прѣдъ, прѣди, прѣжде, прѣкы, древлѥ, свѣниѥ, срѣдѣ, скоро, сквозѣ, скрозѣ, кромѣ, -кратъ.

Složené s о: отаи, около, окрьстъ, окрѫгъ, освѣнь. Dále s

в: вънѫтрь, вънегда, вънѣсто, вънезаапѫ, въскорѣ, въпще, въсоуѥ, вьслѣдъ, въкоупѣ.

по: повыноу, пониѥ, подлѣгъ, послѣди, посрѣдѣ, погорь, попрнлихоу, попрѣмногоу, поѥликоу.

на: наопакъ, наоусть, наꙗснѣ, напрасно, наразно, надлѣзѣ, натолицѣ, начастѣ.

до: довънѫтрь, донизоу, додалеча, дозлѣ, довѣла, доселѣ, досыти, доколѣ, довънѣ.

за: заниѥ, затоуниѥ, заоутра, запать.

от: отвнѣ, отлани, отнѭдъ, отѫдоу, отсѫдоу.

из: изоутра, изюна, извъна, излиха, искони.

въз: въспать, въкѫѭ, въскраи, възгласъ.

O SPOJKÁCH.

86. Spojky (conjunctiones) jsou prosté, složené i odvozené.

Prosté: 1. třídy и, а, бо, бъі, нъ, ни, ли, да, то, же.
2. třídy оу̑бо, любо.
3. třídy а́ще.

Složené: и҆бо, и҆ли, и҆де, и҆жде, ли́бо.

Odvozené: оба́че, ѥ҆же, ꙁанѥ҆, поне́же, тѣмже, и҆деже, ѥдва́, та́мо, тъгда́, ꙗ҆ко, та́ко.

Příklady:

1. дьнь и нощь, а село́ ѥсть ми́ръ, вьси бо идо́ша, и небъі далъ подкопа́ти домъ свой, не аꙁъ тъ́чиѭ нъ и въі, ни живо́тъ ни съмрьть, и҆мате ли что сънѣдно сьде; да бѫдеть во́лꙗ твоꙗ́, а́щели же ни, то просадатьса, мѣси. аꙁъ же глаго́лѭ вамъ.

2. а́ще оу̑бо инѣмъ нѣсмь апо́столъ, нъ оу̑бо вамъ ѥсмь. любо ѥдини́наго въꙁлюби́ть а дроугаго въꙁненави́дить.

3. а́ще при́деть въ вторѫѭ стра́жѫ, а́ще бъі вѣда́лъ. а́щели неотпоуща́ѥте, и а́ще оу̑бо бѫдеть домъ досто́инъ.

O INTERJEKCÍCH.

87. Interjekce (vykřičníky) z velmi prostých zvukóv jsou:

1. а, о, оу, фе, ба, на, ноу, се, га, го, ха.
2. аоу, ой, оуа́, оувъі, о́то, о́ле, агъ, ахъ, охъ.
3. вътъ, вагъ, цитъ, гей, гой.

CVIČENÍ

kyrilským písmem jest Ostromírovo Evangelie, 1853.

My zde stavíme jako vzácnost toliko cvičení glagolská.

Z RUKOPISU VATIKANSKÉHO V ŘÍMĚ.

Jan IX, 1—5. Ze snímku.

[illegible]

Z RUKOPISU SV. HORY ATHONSKÉ.

Č. I.

Jan XIX, 10—28. Z přepisu od p. prof. Grigoroviče.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Č. II.

Mat. XXV, 29—40. Z fotografie tajného rady P. I. Sevastianova.

[illegible]

[illegible]

Mat. XXVI, 34—45. Z fotografie tajného rady P. I. Sevastianova.

[illegible]

[illegible]

Z RUKOPISU KLOCOVA.

. . . [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

